

Konferencja na temat historii włókiennictwa i ubiorów
Oksford 25—27 września 1981 r.

Organizowane przez Pasold Research Fund konferencje z historii światowego włókiennictwa odbywają się od 1971 roku co dwa lata w którymś z angielskich uniwersytetów¹. Ważniejsze referaty publikuje następnie czasopismo „Textile History”. Konferencję w 1981 r. otworzył referat H. van der Wee i E. Aerts o rozwoju włókiennictwa w Niderlandach w XVII i XVIII w. Autorzy oparli się na nowych badaniach archiwalnych oraz opracowaniach drukowanych po flamandzku. W znakomitym wystąpieniu uwzględnili najnowsze ustalenia dotyczące możliwości produkcyjnych niderlandzkiego tkactwa przede wszystkim zaś płóciennictwa. Według dokonanych przez nich przeliczeń rozmiary produkcji płócienniczej w latach 1571—1850 były znacznie wyższe od znanych w dotychczasowej literaturze przedmiotu. Autorzy przedstawili także zmiany cen płótna oraz liczby robotników zatrudnionych przy jego produkcji. Ponownie przeliczyli również dane z dawniejszych opracowań dotyczące rozmiarów produkcji sukna i innych tkanin wełnianych w okręgu Verviers w latach 1780—1850. Omówili także wyrób tkanin bawełnianych a zwłaszcza ich drukowanie w Gandawie w latach 1781—1817. Referat ten przynosi, zwłaszcza w oszacowaniach rozmiarów produkcji płócienniczej, tak wiele nowatorskich ustaleń, że zmienia obraz utrwalony w wielu opracowaniach i zasługuje na jak najszybszy druk.

Spośród dalszych referatów kilka ukazywało różne stadia industrializacji włókiennictwa angielskiego. F. A. Farnie przedstawił historię przenysłu maszyn włókienniczych w Anglii. Jennifer Tann omówiła wkład Królewskiego Towarzystwa Sztuki w badania nad barwnikami. J. Betty przedstawił problem zaopatrzenia osiemnastowiecznego angielskiego farbiarstwa w koperwas i alun, niezbędne składniki zaprawowe. Wobec wyczerpywania się kopalni alunu włoskiego istniały niekiedy trudności w uzyskaniu dostatecznej ilości tych składników. Na przełomie XVIII i XIX w. opracowywano sposoby zastąpienia ich innymi minerałami. Angielski przemysł włókienniczy korzystał zarazem obficie z barwników roślinnych sprowadzanych głównie z Indii.

Obecnie obserwuje się rozkwit badań nad dziejami angielskiego włókiennictwa w XVIII i XIX wieku jako branży przodującej w angielskiej rewolucji przemy-

¹ Por. I. Turnau, *Konferencja na temat historii włókiennictwa. Cambridge 14—16 września 1979 r.*, „Kw. HKM”, R. XXVIII, 1980, nr 2, s. 307—309.

słowej. Równocześnie rozwijają się różne formy popularyzacji wyników tych badań. Na konferencji pokazano kilka stojących na wysokim poziomie filmów ukazujących pracę pierwszych maszyn włókienniczych. Chodziło zarówno o demonstrację ulepszeń w zakresie obróbki surowców, jak też przędzenia, tkania i apretury tkanin wełnianych i bawełnianych. Na uznanie zasługuje sam fakt uruchomienia zachowanych maszyn. Ten typ popularyzacji historii techniki ułatwia zrozumienie nie tylko mechanizmu funkcjonowania maszyn, ale i trudności ich obsługi. Wycieczka do Kelmscott, muzeum Williama Morrisa, umożliwiła bliższe poznanie opracowanych przez niego rozwiązań artystycznych w dziedzinie tkactwa, drukarstwa i hafciarstwa. W. Morris mieszkał w Kelmscott pod Oksfordem w ostatnim okresie swego życia, w latach 1871—1896. W tym czasie zaprojektował wiele ornamentów tkanin i wyposażył nimi obficie swój dom. Jego pomysły artystyczne i techniczne w zakresie sposobu zdobienia tkanin wywarły niezatarte piętno na nowoczesnym wzornictwie znacznej części Europy.

Z pozostałych uczestników konferencji, J. Jeremy przeanalizował wpływy brytyjskie na mechanizację włókiennictwa Stanów Zjednoczonych w regionie Filadelfii w latach 1810—1830. Amerykański przemysł bawełniany rozwijał się w tym okresie dzięki maszynom przędzalniczym, tkackim i wykończalniczym importowanym z Anglii. W referacie brak danych liczbowych dotyczących wzrostu produkcji tkanin po wprowadzeniu tych maszyn. Jordan Goodman omówił zarządzanie i organizację jedwabnictwa florenckiego w XVII w. Był to okres powolnego dźwignia się tej gałęzi produkcji. Autor zwraca uwagę na pewne formy cechowej kontroli jakości wyrobów, przede wszystkim jednak zajmuje się raczej rolą kapitału kupieckiego i niezależnymi przedsiębiorstwami. Należy podkreślić znaczne studiów nad tym wyjątkowo zaniedbanym w badaniach naukowych okresem włoskiego jedwabnictwa. Jednakże oderwanie badań nad organizacją produkcji od jej strony technicznej sprawia, że obraz florenckiego przemysłu jedwabniczego wypadł mało wyraziście.

Konferencję zakończył referat przewodniczącego międzynarodowego stowarzyszenia włókienników, Donalda Kinga, o modach w ubiorach duchownych i świeckich, określony jako studium ciągłości tego zjawiska. Referent przedstawił interesujące zestawienia ubiorów duchownych i świeckich od starożytności do okresu nowożytnego. Różne typy ubiorów liturgicznych wpływały na odzież noszoną przez rzesze ludności a zarazem opierały się wpływowi zmiennej mody zachodnio-europejskiej.

Podsumowując można stwierdzić, że omawiana konferencja ukazała zasadnicze kierunki zainteresowań młodszego pokolenia angielskich historyków gospodarczych i najnowsze wyniki badań nad historią włókiennictwa niektórych krajów europejskich.

Irena Turnau
(Warszawa)